

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

УДК 378.1

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.20567193>

Полікультурна компетентність педагога

Ткаченко Ольга Михайлівна,

доктор педагогічних наук, професор,

доцент кафедри дошкільної та початкової освіти

Кіровоградського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти

імені Василя Сухомлинського

25006, Україна, м. Кропивницький, вул. Велика Перспективна, 39/63,

otkachenko23@ukr.net, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6413-4839>

Радул Ольга Сергіївна,

доктор педагогічних наук, професор,

професор кафедри дошкільної та початкової освіти

Центральноукраїнського державного університету

імені Володимира Винниченка

25006, Україна, м. Кропивницький, вул. Шевченка, 1,

olga.s.radul@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0627-1541>

Прийнято: 15.04.2026 | Опубліковано: 30.04.2026

***Анотація.** У статті проаналізовано теоретичні підходи до визначення сутності полікультурної компетентності, схарактеризовано полікультурність як вихідне поняття для розуміння полікультурної компетентності, окреслено структурні частини полікультурної компетентності педагога, уточнено зміст полікультурної компетентності педагога через огляд її етнопедагогічних аспектів.*

Аналіз різних наукових позицій щодо трактування понять «полікультурність», «полікультурне виховання», «полікультурна освіта», порівняльна характеристика зарубіжного досвіду організації полікультурної освіти вможливили виявлення типових підходів до визначення полікультурної компетентності. Реалізовані у процесі дослідження теоретичні й емпіричні методи наукового педагогічного дослідження підтвердили цінність для професійної діяльності педагогів, які забезпечують організацію освітнього процесу в різних ланках освіти, полікультурної компетентності, що зумовлює потребу детальнішого її вивчення. Так, вагомість зазначеного виду професійної компетентності педагога була підтверджена у результаті виявлення полікультурних компетенцій у структурі загальних і професійних компетентностей, важливих для виконання більшості трудових функцій вихователем, учителем, викладачем та викладених у професійних стандартах фахівців у галузі різних ланок освіти.

Здійснене дослідження дає змогу стверджувати, що полікультурна компетентність педагога – це спеціальна професійна компетентність, важлива для сучасних фахівців у галузі освіти. Полікультурну компетентність можна представити як цілісне професійно-особистісне утворення фахівця в галузі освіти, що являє собою сукупність таких структурних компонентів: когнітивного, мотиваційно-ціннісного, операційно-технологічного та індивідуально-особистісного. Цей вид професійної компетентності педагога ґрунтується на знаннях про різні культурні групи, які класифіковано за етнічною, релігійною, мовною, віковою, гендерною та іншими соціальними ознаками; переконаннях про важливість толерантного ставлення до культурних відмінностей; здатності до міжкультурного діалогу зі здобувачами освіти, їхніми батьками та колегами по професії; низці професійних якостей особистості тощо.

У характеристиці полікультурної компетентності важливо враховувати культурний та соціальний контексти, які поєднуються в деяких

споріднених компетентностях. Полікультурна компетентність педагога взаємопов'язана з етнопедагогічною компетентністю, що знаходить відображення в низці етнопедагогічних компетенцій полікультурної компетентності вчителя, вихователя, викладача.

Ключові слова: полікультурність, полікультурне суспільство, полікультурна компетентність, етнопедагогічні компетенції полікультурної компетентності фахівця у галузі освіти.

Teacher's Multicultural competence

Olga Tkachenko,

Doctor of Education science, Professor,

Docent of the Department of Pedagogy of Preschool and Primary Education,

Kirovohrad Regional In-Service Teacher Training Institute named

after Vasyl Sukhomlinskyi,

25006, Ukraine, Kropyvnytskyi, Velyka Perspektivna St., 39/63,

otkachenko23@ukr.net, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6413-4839>

Radul Olga

Doctor of Education science, Professor,

Professor of the Department of Pedagogy of Preschool and Primary Education,

Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University,

25006, Ukraine, Kropyvnytskyi, Shevchenko St., 1,

olga.s.radul@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0627-1541>

Abstract: *The article analyzes theoretical approaches to defining the essence of multicultural competence, characterizes multiculturalism as a basic concept for understanding multicultural competence, outlines the structural parts of a teacher's*

multicultural competence, and clarifies the content of a teacher's multicultural competence through a review of its ethnopedagogical aspects.

The analysis of various scientific positions on the interpretation of the concepts of «multiculturalism», «multicultural upbringing», «multicultural education», a comparative characteristic of foreign experience in organizing multicultural education made it possible to clarify the idea of the main direction of multicultural competence. The theoretical and empirical methods of scientific pedagogical research implemented in the process of the study confirmed the importance of multicultural competence for the professional activities of teachers who ensure the organization of the educational process in various levels of education, which necessitates its more detailed study. The importance of this type of professional competence of a teacher was confirmed as a result of the identification of multicultural competencies in the structure of general and professional competencies, important for the performance of most labor functions by an educator, teacher, lecturer and set forth in the professional standards of specialists in the field of various levels of education.

The conducted research allows us to state that the multicultural competence of a teacher is a special professional competence, important for modern specialists in the field of education. Multicultural competence can be presented as a holistic professional and personal education of a specialist in the field of education, which is a set of such structural components: cognitive, motivational and value, operational and technological and individual and personal. This type of professional competence of a teacher is based on knowledge about different cultural groups, which are classified by ethnicity, religion, language, age, gender and other social characteristics; beliefs about the importance of a tolerant attitude towards cultural differences; the ability to engage in intercultural dialogue with students, their parents and colleagues in the profession; a number of professional personal qualities, etc.

In the characterization of multicultural competence, it is important to take into account the cultural and social contexts that are combined in some related

competencies. The multicultural competence of a teacher is interconnected with ethno-pedagogical competence, which is reflected in a number of ethno-pedagogical competencies of the multicultural competence of a teacher, educator, lecturer.

Keywords: *multiculturalism, multicultural society, multicultural competence, ethno-pedagogical competencies of multicultural competence of a specialist in the field of education.*

Постановка проблеми. Світові тенденції стандартизації економічних і технологічних процесів, потреби культурного та інформаційного обміну, всесвітній розподіл праці висувають нові вимоги до змісту освіти. Реалізація ідей компетентнісного підходу в системі вітчизняної освіти зумовлює потребу уточнення низки компетентностей різних видів, які важливі для сучасних фахівців у галузі освіти.

Європейський та вітчизняний досвід втілення положень компетентнісного підходу в межах різних ланок освіти підтверджує важливість формування у дітей та молоді полікультурної компетентності як запоруки якісного становлення загальнокультурної та інших видів ключових компетентностей, конкурентоспроможності на ринку праці, розширення можливостей працевлаштування випускників закладів вищої освіти тощо. Якість організації зазначеного процесу залежить від рівня сформованості в учителя, вихователя, викладача цього виду професійної компетентності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сутність та актуальність для сучасного суспільства полікультурної освіти визначали й обґрунтовували І. Бахов, М. Гібсон, В. Міттер, О. Овчарук, Л. Султанова, Л. Хомич, Т. Шахрай [4]. Зміст, основні напрями полікультурного виховання, націленість на формування у здобувачів освіти якостей, які в сучасній педагогіці диференціюються як елементи полікультурної компетентності, у різні часи характеризували С. Гессен, О. Дубовик, О. Козьменко, І. Лощенова, О. Ослер, Дж. Тейлор [15], М. Хепберн та інші дослідники.

Як засвідчують результати наукових досліджень, якість формування полікультурної компетентності визначається ефективністю організації цього процесу в різних ланках системи освіти. На потребі виявлення особливостей формування певних компетенцій полікультурної компетентності у вихованців закладів дошкільної освіти наголошували С. Русова, Н. Лавриченко; окремі аспекти організації цього процесу в загальноосвітній школі вивчали Х. Гессе, В. Заслуженюк, П. Кендзьор [2], Т. Мацейків, В. Присакар, О. Рудницька, Г. Філіпчук.

Полікультурна компетентність, на думку Р. Кравця, О. Крекотень, Л. Мелько, М. Онищенко, Т. Сніци та інших вчених, важлива для майбутніх фахівців з туризму, аграріїв, військових, дипломатів, економістів, інших спеціалістів. Полікультурну компетентність як складник професійної компетентності учителів загальноосвітньої школи розглядали С. Андерсен, Т. Атрощенко, Л. Волик, Л. Гончаренко, Д. Коврей, О. Кондратьєва, В. Кузьменко, І. Орос [14], Х. Хантлі, Л. Чередниченко та інші вчені. Основну увагу вони приділяли змісту полікультурної компетентності вчителів іноземної мови та зарубіжної літератури.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри наявність певної кількості наукових робіт із зазначеної проблематики, питання визначення сутності та змісту полікультурної компетентності педагога потребують системного вивчення. Базові положення, що стосуються змісту полікультурної компетентності педагогів різних ланок освіти, різняться, а отже – вимагають подальшого обговорення та осмислення.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – уточнити зміст полікультурної компетентності педагога у світлі сучасного розуміння полікультурності. Для досягнення зазначеної мети були сформульовані такі завдання: проаналізувати теоретичні підходи до визначення сутності полікультурної компетентності; схарактеризувати полікультурність як вихідне поняття для розуміння сутності і змісту полікультурної

компетентності; окреслити структурні частини полікультурної компетентності педагога; уточнити зміст полікультурної компетентності педагога через огляд її етнопедагогічних аспектів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Полікультурність, як наголошують В. Камінська, І. Орос, Л. Султанова, Л. Хомич, Т. Шахрай, є вимогою до сучасної освіти, яка базується на основних цінностях демократичного суспільства. Не випадково серед п'яти груп ключових компетенцій, важливих для молодих європейців було названо компетенції, пов'язані з життям у багатокультурному суспільстві (вміння визнавати та приймати відмінності, поважати інших, співіснувати з представниками інших культур, мов та релігій) [1, с. 11]. Відповідно, полікультурне суспільство П. Кендзюр характеризує як соціальну систему, в якій створені умови для «інтеграції представників різних культур на основі трьох засадничих принципів: дотримання прав людини, рівності та взаємного визнання» [2, с. 29]. У полікультурному суспільстві освіта зорієнтована на формування у кожного її члена полікультурності як якості особистості.

Трактування полікультурності сучасними науковцями різняться. Для визначення своєї позиції щодо цього поняття ми розглянемо його у контексті змісту дефініцій «полікультурне виховання», «полікультурна освіта», «полікультурна компетентність».

Оскільки провідні країни світу на сьогодні відносять до полікультурних і поліетнічних країн, інструментом забезпечення толерантного співіснування етносів у цих країнах виступає полікультурне виховання. Полікультурне виховання, як засвідчує аналіз праць зарубіжних вчених, традиційно націлене на гармонізацію «взаємодії різних культур в ситуації плюралістичного культурного середовища», воно покликане «знімати протиріччя між системами і нормами виховання домінуючих націй» і етнічних меншин «при відмові етнічної більшості від культурно-освітньої монополії» [3, с. 13]. Емпіричні дані

підтверджують правомірність такого підходу для формування толерантності у ставленні до представників різних рас, народів, віросповідань.

Ідея полікультурного виховання має глибокі корені, які варто шукати в історії педагогіки. На сьогодні, в умовах відкритості сучасних суспільств, їх поліетнічності, активізації міграційних процесів тощо, ця ідея актуалізувалася і знаходить розвиток у різних концепціях полікультурної освіти. Такий тип освіти, на думку Л. Султанової, Л. Хомич, Т. Шахрай, є відгуком на пошуки шляхів удосконалення системи освіти з націленістю на рівноправне «співіснування різних культур, високої культури міжнаціональних взаємовідносин» [4, с. 6].

В умовах зростаючої етнічної різноманітності населення у школах Австралії, Англії, Бельгії, Канади, Нідерландів, США, Франції та інших країн, як зазначають О. Радул, А. Солодка, здійснюється вивчення «культурних особливостей різних етнічних груп, національних меншин, а також розвиток навичок міжкультурної комунікації через спеціалізовані курси та освітні програми» [5, с. 13]. У країнах Європи особливого значення набуває європейське виховання, що зумовлено інтеграційними процесами [3, с. 12]. У країнах Азії, зокрема в Індії, Китаї, Японії, полікультурна освіта має на меті збереження культурної спадщини кожної з етнічних груп, що населяють країни, формування практичних навичок взаємодії представників цих культур або вивчення культур інших народів, у першу чергу із сусідніх країн. Реалізація такого роду концепцій, на думку Д. Хупса, І. Лощенової та В. Глухоти, надає здобувачам освіти змоги успішно контактувати з представниками інших культур та сприяє формуванню адекватної культурної самоідентифікації [6, с. 6].

Досвід полікультурної освіти в різних країнах почав накопичуватися у закладах освіти із двомовними програмами [3, с. 14]. Не випадково в Україні питання полікультурної освіти активно розробляли фахівці у галузі навчання

іншомовного спілкування. Більшість із них підкреслювала, що для оволодіння іноземною мовою важливо розуміти культуру, з якою ця мова пов'язана.

Отже, важливість полікультурної освіти усвідомлена вченими всього світу. У різних країнах вона має свої особливості, але спільним для освітніх політик більшості країн світу є акцентування уваги в межах полікультурної освіти на різноманітності етнічних культур та гармонії співіснування їх представників, що віддзеркалює і наповненість поняття «полікультурність».

У визначенні полікультурної компетентності, яка формується у дітей та молоді в результаті отримання ними полікультурної освіти, Л. Воротняк акцентує увагу на здатності людини безконфліктно ідентифікуватися в багатокультурному суспільстві [7, с. 106]. І в цій характеристиці намічається звернення до широкого тлумачення поняття «полікультурність». Ми підтримуємо позицію Л. Султанової, Л. Хомич і Т. Шахрай, які вважають доцільним у контексті зазначеної проблеми зосереджувати увагу на широкому розумінні поняття, коли полікультурність зорієнтована на взаємодію «різних субкультур» [4, с. 43].

Така ідея відображена і в розробках П. Кендзьора. Вчений серед критеріїв і показників сформованості полікультурної компетентності здобувачів освіти виокремлює такі: у межах культурно-пізнавального критерію – «знання про інші культурні групи за етнічною, релігійною, мовною, віковою, гендерною та іншими соціальними ознаками, визнання існування іншої точки зору»; толерантно-ціннісного критерію – наявність мотивації до взаємодії з іншою людиною, визнання цінності кожної особистості й культури як соціального феномена; комунікативно-поведінкового критерію – володіння діалогічним спілкуванням; готовність до спільної діяльності з представниками інших культур [2, с. 31–32]. Таким чином, зміст полікультурної компетентності визначається широким трактуванням полікультурності та сучасним розумінням різноманіття культурних груп суспільства.

Полікультурність у здобувачів освіти можна формувати на заняттях різної спрямованості, у межах різних освітніх галузей, навчальних предметів. Особливої ваги у формуванні полікультурної компетентності поколінь, що зростають, за показниками, розробленими П. Кендзьором, набуває наскрізний інтегрований курс «Культура добросусідства», розроблений під керівництвом М. Араджионі [8]. Програма цього курсу реалізується на рівні всіх ланок здобуття людиною загальної і професійної освіти, орієнтує на формування соціальної, міжкультурної компетентностей, культури миру, на запобігання проявів негативних етнічних стереотипів, націлює на підготовку до життя в багатокультурному світі. Важливо зазначити, що курс набув визнання як в Україні, так і за кордоном.

Полікультурність здобувачів освіти формується у процесі полікультурної освіти фахівцями, які мають відповідну підготовку. Європейські та вітчизняні науковці (Г. Ауернхаймер, К. Когель, В. Ляпунова, О. Сулима, М. Уліх, С. Хільдегард) наголошують на цінності для фахівців у галузі освіти міжкультурної, інтеркультурної, полікультурної компетентностей, що передбачають усвідомлення вихователями, вчителями, викладачами власної національної ідентичності, розуміння культур та звичаїв інших народів та толерантного ставлення до культурних відмінностей, здатність до міжкультурного діалогу, готовність до співпраці з батьками вихованців – представниками інших культур, спроможність долати соціальні, етнічні, культурні та інші бар'єри у професійній діяльності.

Важливість полікультурної компетентності фахівців у галузі освіти зумовлено інтеграцією та глобалізацією економіки і культури, міграційними процесами, викликаними й реаліями життя в умовах війни, а також полікультурністю суспільства, в якому розгортається їхня професійна діяльність. Відповідно, зміст полікультурної компетентності педагога корелює із принципами функціонування такого суспільства, якими виступають культурний плюралізм, визнання рівності та рівноправ'я всіх етнічних

і соціальних груп, неприпустимість дискримінації за ознаками етнічної, релігійної, вікової належності тощо.

Окремі з названих положень знаходять віддзеркалення й у матеріалах професійних стандартів вихователя закладу дошкільної освіти, учителя закладу загальної середньої освіти, викладача вищої школи. Аналіз стандартів дає змогу стверджувати, що полікультурна компетентність простежується у загальних (соціальній, культурній, етичній) та професійних компетентностях фахівців (зокрема, мовно-комунікативній, предметно-методичній, організаційній, психологічній, емоційно-етичній, здоров'язбережувальній, компетентності педагогічного партнерства, здатності до навчання впродовж життя) та забезпечують виконання педагогами більшості трудових функцій [9, с. 7–9; 10, с. 6]. Низка професійних компетенцій викладача закладу вищої освіти ґрунтується на полікультурній компетентності (відповідати за якість викладання, дотримуватися професійної етики, взаємодіяти з групою, взаємодіяти зі здобувачами вищої освіти, взаємодіяти зі стейкхолдерами, узгоджувати інтереси та позиції різних сторін, проявляти емпатію під час викладання, консультування та керівництва практичною підготовкою здобувачів вищої освіти) [11, с. 5–13]. Полікультурна компетентність викладача набуває особливої ваги з урахуванням етнокультурного складу населення України, потреби у спілкуванні зі студентами з інших країн, налагодження якісної науково-дослідницької діяльності та наукового співробітництва з іноземними науковцями, підвищення кваліфікації за межами своєї держави тощо.

Цінність полікультурної компетентності для фахівців у галузі освіти підтверджується й аналізом освітніх стандартів. Наприклад, аналіз Базового компонента дошкільної освіти та його зіставлення із сучасною педагогічною практикою організації життєдіяльності дітей у закладах дошкільної освіти, засвідчують вагомість полікультурної компетентності вихователя для утвердження цінностей дошкільної освіти, зокрема щасливого проживання дитиною дошкільного дитинства, визнання потенціалу дошкільного дитинства в

розвитку особистості, зміцнення фізичного, психічного та соціального здоров'я дитини, формування ціннісного ставлення до життя, розвитку творчих здібностей, збереження традицій національного досвіду сімейного та суспільного виховання для збагачення культурного потенціалу взаємодії між поколіннями, збереження дитячої субкультури, організацію успішного соціально-педагогічного партнерства [12, с. 3–5]. Нового забарвлення полікультурна компетентність вихователя набуває за умови інтеграції іноземної мови в освітній процес закладу дошкільної освіти [13].

Аналіз наукової літератури з проблеми дав змогу представити полікультурну компетентність як цілісне професійно-особистісне утворення фахівця в галузі освіти, що може являти собою сукупність таких структурних компонентів: когнітивного (виявляється в системі культурологічних знань, педагогічному мисленні, професійній свідомості, професійному світогляді); мотиваційно-ціннісного (реалізований в культурологічних цінностях, потребах, мотивах, ціннісному ставленні до культурологічної інформації та установках на її сприйняття, інтересі до реалізації ідей полікультурності у професійній діяльності, диференціації та інтеграції у свідомості загальнолюдських і національних цінностей, прагненні до самоосвіти); операційно-технологічного (виявляється в системі соціокультурних, етнокультурних, технологічних, комунікативних, інформаційних умінь, досвіді педагогічної діяльності в полікультурному освітньому середовищі тощо); індивідуально-особистісного (реалізований у позитивній професійній Я-концепції, професійності психічних процесів, етнічній самоідентифікації, культурі мовлення, здатності до саморегуляції, міжкультурній чутливості, рефлексивності, емпатійності, толерантності, педагогічній творчості тощо).

Ми погоджуємось з І. Орос, яка всі компоненти полікультурної компетентності розглядає в культурному та соціальному контекстах. На її думку, у контексті культури полікультурна компетентність передбачає оволодіння системою знань «різних культурно-історичних традицій, моделей

культурної ідентичності», у соціальному контексті – усвідомлення та опанування прийомами і техніками «взаємодії та набуття різних моделей соціокультурної ідентичності» [14, с. 144]. На важливості врахування соціального контексту полікультурної компетентності, що виявляється в мінливості і високій динаміці розвитку культури та потребі переглядати зміст зазначеної компетентності, наголошує Дж. Тейлор [15, с. 145].

Оскільки різні види професійної компетентності мають сфери перетину, для детальнішого опису змісту полікультурної компетентності педагога, враховуючи одностайність думок науковців щодо взаємозв'язку полікультурності з усвідомленням різноманітності етнічних культур, взаємодії різних субкультур, безконфліктній ідентифікації в багатокультурному суспільстві, ми звернулись до етнопедагогічної компетентності, цінної саме для фахівця у галузі освіти.

Етнопедагогічну компетентність ми розглядаємо як різновид педагогічної компетентності вихователя, вчителя, викладача, що вможливорює творче оперування здобутками етнопедагогічної культури народів світу на теоретичному та практичному рівнях з метою удосконалення організації освітнього процесу [16, с. 456]. Важливо, що сегмент перетину полікультурної та етнопедагогічної компетентностей фахівця в галузі освіти знаходить відбиток як культурного, так і соціального контекстів, на які звертала увагу І. Орос.

Порівняння сутності та змісту полікультурної й етнопедагогічної компетентностей дало змогу виокремити низку етнопедагогічних компетенцій, які уточнюють уявлення про зміст полікультурної компетентності педагога. Ці компетенції ми представили в межах структурних компонентів полікультурної компетентності:

а) когнітивний компонент виявляється у компетентному оперуванні фахівця в галузі освіти етнопедагогічними фактами з різних складників народної педагогіки; спроможності до порівняння педагогічних традицій різних народів;

орієнтації в основних ціннісно-сміслових етнопедагогічних домінантах та їх проекції на проблеми сучасного світу; здатності формувати сучасні педагогічні проблеми, сутність та розв'язання яких пов'язані із традиційними народними поглядами на виховання та народнопедагогічною практикою; поглибленні аналізу педагогічних ситуацій з урахуванням етнокультурних аспектів проблеми; моделюванні вирішення сформульованих педагогічних завдань у сфері полікультурної освіти з оперттям на здобутки народної педагогічної культури;

б) мотиваційно-ціннісний компонент реалізується в актуальній готовності до використання загальнокультурного й етнопедагогічного фонду знань у процесі вирішення професійних завдань; бажанні оволодівати здобутками народної педагогічної культури та творчо їх застосовувати в освітньому процесі (хоча б у визначенні мети, завдань та змісту полікультурного виховання сучасних здобувачів освіти, застосування традиційних методів і прийомів спонукання учнів до різних видів діяльності); прагненні розкрити здібності кожного вихованця; усвідомленні потреби враховувати здобутків етнопедагогіки в процесі формування особистості здобувачів освіти, представників різних національностей, їх полікультурності як цінної якості особистості;

в) операційно-технологічний компонент передбачає розуміння дитини, її стану, прагнень, пізнавальних можливостей, усвідомлення її неповторності й оригінальності, прийняття дитини будь-якої національності, раси; спроможність до творчого застосування в процесі організації полікультурної освіти традиційних методів, прийомів і засобів навчання і виховання; здатність до одухотворення знань, застосування з цією метою фольклорних творів; застосування фахівцями в галузі освіти етнопедагогічних знань під час розв'язання стандартних та нестандартних педагогічних завдань, в інноваційній та дослідницькій діяльності, у процесі педагогічного спілкування, зокрема й і з батьками здобувачів освіти, дотримання норм етикету в моно- та кроскультурній взаємодії, створення на цій основі позитивного професійного іміджу;

г) індивідуально-особистісний компонент буде реалізовано в культурній самоідентифікації, спроможності вихователя, вчителя, викладача враховувати народнопедагогічний досвід у процесі власного професійного самовдосконалення, зокрема й у контексті полікультурної компетентності тощо.

Аналіз педагогічної практики засвідчив, що врахування етнопедагогічних аспектів полікультурної компетентності у процесі її формування у майбутніх фахівців у галузі освіти сприяє вдосконаленню його організації.

Висновки. Отже, полікультурна компетентність педагога – це спеціальна професійна компетентність, важлива для сучасних фахівців, які організовують освітні процеси в різних ланках системи освіти. Полікультурну компетентність можна представити як цілісне професійно-особистісне утворення фахівця в галузі освіти, що являє собою сукупність таких структурних компонентів: когнітивного, мотиваційно-ціннісного, операційно-технологічного та індивідуально-особистісного. Цей вид професійної компетентності педагога ґрунтується на знаннях про різні культурні групи, які класифіковано за етнічною, релігійною, мовною, віковою, гендерною та іншими соціальними ознаками; переконаннях про важливість толерантного ставлення до культурних відмінностей; здатності до міжкультурного діалогу зі здобувачами освіти, їхніми батьками та колегами по професії; низці професійних якостей особистості тощо.

У характеристиці полікультурної компетентності важливо враховувати культурний та соціальний контексти, які поєднуються в деяких споріднених компетентностях. Полікультурна компетентність педагога взаємопов'язана з етнопедагогічною компетентністю, що знаходить відображення в низці етнопедагогічних компетенцій полікультурної компетентності вчителя, вихователя, викладача.

У цій статті розглянуто лише окремі аспекти проблеми. Перспективами її дослідження можуть виступати питання формування та вдосконалення

полікультурної компетентності педагога у вищій школі та в системі післядипломної педагогічної освіти.

Список використаних джерел

1. Hutmacher W. Key Competencies for Europe: Report of the symposium (Berne, Switzerland, March 27–30, 1996). Strasbourg, 1997. 72 p. URL : http://www.lomonosov-msu.ru/archive/Lomonosov_2008/16.pdf (дата звернення: 30.03.2026 р.).
2. Кендзьор П. І. Полікультурне виховання учнів у системі діяльності загальноосвітнього навчального закладу (теорія і методика): автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.07. Київ, 2017. 42 с.
3. Радул О. С. Актуальні проблеми виховання в сучасному світі. *Наукові записки*. Серія: Педагогічні науки. 2019. №178. С. 12–17.
4. Хомич Л. О., Султанова Л. Ю., Шахрай Т. О. Полікультурна освіта в контексті загальнокультурного розвитку особистості педагога : монографія. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. 212 с.
5. Солодка А. Міжнародний досвід з формування полікультурної особистості в процесі міжкультурної комунікації. *International Science Journal of Education & Linguistics*. 2025. №2. Vol. 4. Pp. 9–18.
6. Глухота В. О. Досвід формування полікультурної компетентності в ЗВО Європи та США: можливості реалізації в Україні. *Педагогічна академія: наукові записки*. 2024. №11. 18 с.
7. Воротняк Л. І. Особливості формування полікультурної компетенції магістрів у вищих педагогічних навчальних закладах. *Вісник Житомирського державного університету*. Педагогічні науки. 2008. №39. С. 105–109.
8. Культура добросусідства : комплект програм спеціального інтегрованого курсу для закладів освіти України / авторський колектив під керівництвом М. А. Араджионі. Київ : ТОВ «ЛітМір», 2018. 260 с.

9. Професійний стандарт «Вихователь закладу дошкільної освіти» (2021 р.). *Сайт Міністерства освіти і науки України*. URL : <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-profesijnogo-standartu-vihovatel-zakladu-doshkilnoyi-osviti> (дата звернення: 14.04.2026 р.).

10. Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (2024 р.). *Сайт Міністерства освіти і науки України*. URL : <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-profesiinoho-standartu-vchytel-zakladu-zahalnoi-serednoi-osvity> (дата звернення: 15.04.2026 р.).

11. Професійний стандарт «Викладач закладу вищої освіти» (2024 р.). *Освіта.UA*. URL : https://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/93388/ (дата звернення: 12.04.2026 р.).

12. Базовий компонент дошкільної освіти (2021 р.). *Сайт Міністерства освіти і науки України*. URL : https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звернення: 18.04.2026 р.).

13. Про застосування англійської мови в закладах дошкільної освіти: лист МОН №1/3833-26 від 26.02.26 року. *Освіта.UA*. URL : <https://osvita.ua/legislation/doshkilna-osvita/96499/> (дата звернення: 20.04.2026 р.).

14. Орос І. Формування полікультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи у контексті глобалізації європейського освітнього простору. *Наукові записки: збірник наукових статей*. Серія: Педагогічні науки / упор. Л. Л. Макаренко. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. Випуск 129. С. 139–146.

15. Taylor J. Working with communities. Melbourne : Oxford University Press fisher-borne, 2015. 392 p.

16. Ткаченко О. М. Зміст етнопедагогічної компетентності професіонала в галузі освіти. *Дошкільна і початкова освіта в умовах реформ та викликів: монографія* / за заг. ред. О. В. Лобової, С. М. Кондратюк. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2024. С.439-471.